

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT*Justis- og beredskapsministeren*

Stortinget v/ justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/2501 - NNODato
06.05.2022**Dokument 8:238 S (2021–2022) - Representantforslag om kontroll med hvilke personer som engasjerer seg i arbeidet med ukrainske flyktninger**

Jeg viser til representantforslag om kontroll med hvilke personer som engasjerer seg i arbeidet med ukrainske flyktninger. Justiskomiteen har bedt om en uttalelse fra Justis- og beredskapsdepartementet i forbindelse med behandlingen av forslaget.

I representantforslaget vises det til at det den siste tiden har vært rapportert i mediene om at tidligere overgrepssdømte norske borgere aktivt har engasjert seg i frivillig arbeid med ukrainske flyktninger, og at Kripos i media har pekt på manglende hjemler for å handle i de tilfeller hvor det avdekkes at tidligere overgrepssdømte er i kontakt med barn. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig fremme de nødvendige lovendringsforslag for å sikre kontroll med hvilke personer som på frivillig basis får arbeide med ukrainske flyktninger, og forhindre at personer med historikk som overgriper får utføre slikt arbeid.

Jeg er enig med representantene i at det er viktig å beskytte personer fordrevet fra Ukraina mot overgrep og utnyttelse. Regjeringen har derfor gjentatte ganger frarådet privat transport av fordrevne, nettopp på grunn av faren for kriminelle handlinger og utnyttelse av sårbare personer. For å kunne forebygge og avdekke tilfeller av seksuelle overgrep mot barn og annen utnyttelse av fordrevne personer, er det i tillegg viktig at det arbeides bredt og på tvers av etater. Jeg viser for øvrig til at ukrainere i Norge oppfordres til å registrere seg hos politiet for å få tilgang til bl.a. helsehjelp og bosted.

I forslaget er det vist til at en mulig løsning kan være å innføre en tidsbegrenset hjemmel for preventiv tvangsmiddelbruk for å sikre en hjemmel for pågripelse og eventuelt

varetektsfengsling i tilfeller der tidligere overgrepssdømte har engasjert seg på frivillig basis i arbeid med ukrainske barn.

En slik løsning mener jeg vil være uheldig av flere grunner. Jeg viser til det alminnelige utgangspunktet i Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 5 om retten til personlig frihet, og reglene i straffeprosessloven om pågrepelse og fengsling. Det er grunnleggende i en rettsstat at politiet må ha skjellig grunn til mistanke om straffbart forhold for å pågripe noen. Dette må også gjelde overfor tidligere overgrepssdømte som har sonet sin straff. Vi har straffebestemmelser både mot seksuelle overgrep mot barn, mot grooming, menneskehandel og menneskesmugling. For å beskytte samfunnet mot de som domstolen mener det er nærliggende at vil begå gjentatte overgrep, har vi ordningen med tidsbestemt straff i form av forvaring. I en rettsstat kan vi derimot ikke ha midlertidige, situasjonsbestemte hjemler for pågripelser av en særskilt gruppe basert på et lavere mistankekrav enn det som ellers gjelder.

Når det gjelder kontroll med personer som arbeider med flyktninger, er det i mange sammenhenger allerede etablert vandelskontroll. Jeg viser til at representanter for enslige, mindreårige asylsøkere må fremlegge politiattest. Videre må ansatte i asylmottak legge frem politiattest. Kravet gjelder for alle ansatte, det være seg i faste stillinger, vikariater eller engasjementer, og uavhengig av om den ansatte skal ha kontakt med mindreårige. Det kreves også politiattest for andre personer som skal utføre oppgaver knyttet til mindreårige i asylmottak, bl.a. tolker og ansatte eller frivillige i organisasjoner som har en avtale med mottaket om å tilby fritidsaktiviteter for mindreårige i mottak. Videre kan det kreves politiattest for privatpersoner som ikke er med i en organisasjon, men som ønsker å arrangere aktiviteter for mindreårige. Personer som har vedtatt forelegg eller er dømt for seksuelle overgrep mot mindreårige, er utelukket fra å utføre arbeid eller oppgaver i mottak.

I representantforslaget er det vist til at en mulig løsning kan være krav om godkjenning på bakgrunn av vandelskontroll for de som frivillig vil arbeide med flyktninger, med tilhørende straffebestemmelse med en strafferamme som kvalifiserer for varetektsfengsling av de som driver denne typen virksomhet uten godkjenning. Jeg vil i den forbindelse understreke at frivillige organisasjoner allerede kan kreve fremleggelse av politiattest for personer som skal utføre oppgaver for organisasjonen som innebærer et tillits- eller ansvarsforhold overfor mindreårige eller personer med utviklingshemming. Politiet og UDI oppfordrer på sine nettsider personer som ønsker å hjelpe flyktninger til å kontakte etablerte hjelpeorganisasjoner for å bistå via disse. Jeg støtter denne oppfordringen.

Departementet har vurdert om det er behov for innføring av vandelskontroll eksempelvis av private som huser flyktninger. En slik løsning er imidlertid vanskelig å forene med angivelsen i politiregisterloven § 37 av hvilke formål som kan begrunne krav om politiattest. Det synes heller ikke å være en hensiktsmessig ordning. En bedre løsning er at politiet deler opplysninger i samsvar med eksisterende hjemler i politiregisterloven. Politiet kan på nærmere angitte vilkår utlevere opplysninger både til offentlige og private dersom det er nødvendig for å forebygge lovbrudd. I slike tilfeller kan det også utleveres andre opplysninger enn de som ville fremgått på en politiattest, herunder om henlagte eller verserende saker.

Jeg forutsetter at politiet i den pågående situasjonen med fordrevne fra Ukraina, for å forebygge straffbare handlinger mot en svært sårbar gruppe, har et særlig aktivt og bevisst forhold til muligheten for utlevering av ellers taushetsbelagte opplysninger. Dette har departementet kommunisert til Politidirektoratet. Departementet har overfor direktoratet også understreket at dersom politiet skulle mene at dagens regelverk ikke er tilstrekkelig for å forebygge en konkret og begrunnet risiko for vold og overgrep mot eksempelvis flyktninger, ønsker departementet raskt å motta en nærmere redegjørelse for problemstillingen og hva som i så fall vurderes som mulige og nødvendige lovendringer.

Med hilsen

Emilie Mehl